

Pracovní list skupina A-1:

Doplňte na základě předložených pramenů:

Kleomenés III. byl Spartským králem v letech 235–222 př.n.l., který proslul svými *reformními snahami/agresivní politikou*. Usiloval o *obnovu/odstranění* starobylých Lykúrgových zákonů, které v minulosti formovaly spartskou společnost. Historiky je hodnocen jako *tyran/uměřený panovník*, který byl motivován *vznešenými ideály/ziskuchtivostí*.

Pramen: Kleomenův životopis od Plútarcha.

Životopis sepsaný Plútarchem představuje nejrozsáhlejší ucelený pramen, který ke Kleomenovi III. máme nyní k dispozici (jediným druhým zdrojem informací jsou Polybiovy Dějiny!). Detailně sleduje celý Kleoménův život. Třebaže Plútarchos působil až na přelomu prvního a druhého století našeho letopočtu, své dílo opírá o řadu pramenů, které se do dnešní doby nedochovaly. Vybrané úryvky dokreslují celkové morální vyznění životopisu a klíčové momenty v Kleomenově životě tak, aby bylo možno rekonstruovat obraz tohoto panovníka.

Kleomenova politika:

„Nuže ráno příštího dne oznámil Kleomenés vyhláškou osmdesát občanů, kteří se měli vystěhovat a dal odstranit křesla eforů až na jedno, na kterém hodlal sám sedat při úředním jednání. A dav svolat sněm, snažil se ospravedlnit to, co se stalo. Privil totiž, že dal Lykúrgos králům k ruce geronty, a tak prý byl stát dlouho dobu spravován, aniž potřeboval nějaké vrchnosti. Později však, když se válka s Messéňany na dlouho protáhla, králové se nemohli pro vojenská tažení věnovat činnosti soudní, i volili si některé z přátel a zanechávali je občanům jako své zástupce; dostalo se jim jména eforové (= dozorcí). A ti byli zprvu stále služebníky králů, ale potom poněmhu obraceli moc na sebe, a tak si nepozorovaně zřídili svůj zvláštní úřad.“ Plútarchos 31 (10)

Osobnost Kleomena:

„A on sám se stával učitelem všech tím, že svůj život, nenákladný a jednoduchý, prostý vši odporné vypínavosti a povýšenosti nad muže z lidu, postavil všem na oči jako příklad uměřenosti – věc to, která mu v jednání s Řeky dodala značné váhy. Neboť lidé, stýkající se s králi, neželasli tou měrou nad jejich bohatstvím a nádherou, jako si ošklivili jejich povýšenost a vypínavost, poněvadž se chovali protivně a hrubě k těm, kdo přicházeli s nimi ve styk. Ale když se ubírali ke Kleomenovi, který přece také byl a slul se králem, viděli, že u něho není náchových rouch ani měkkých plášťů ani nádherných lehátek a nosítek a že nevyřizuje záležitosti s obtížemi a jen s nouzí za davu poslů a důvěrníků nebo skrze písaře, nýbrž viděli jeho sama v nahodilém plášti, jak vychází vstříc, aby návštěvníka přivítal, vesele a vlídně rozmlouvá a věnuje svůj čas těm, kteří o něco žádali; i byl jim okouzlování a získávání jeho lidovým chováním a říkali, že je on jediný vskutku potomek Hérakleův.“ Plútarchos 34 (13)

Plutarchovo závěrečné hodnocení Kleomenových snah a snah jeho předchůdce:

„Ale novotářský pokus Ágidův a Kleoménův se zakládá na přesvědčení, že léčit jen malé závady a jen jednotlivosti bylo by totéž co utínat hlavy nějaké sani, jak praví Platón, a snažil se uvést do veřejných poměrů takovou změnu, která by mohla najednou všechna zla odklidit a napravit; pravdivější by snad bylo říci, že vyhlazoval změnu, která způsobila všelická zla, a uváděl stát nazpět do jeho příslušné podoby.“ Plútarchos (2)

Pracovní list skupina A-2:

Lišily se výsledné obrazy Kleomena III. mezi skupinami? Zkuste případné rozpory vyřešit společnou prací s prameny. Využijte také tyto dodatečné informace, které se týkají pramene druhé skupiny (Polybios) a jeho slabých stránek. Sdělte si je v rámci dialogu. Pouvažujte také o silných stránkách svého pramene (Plútarcha).

Problémy s Polybiovým textem:

- Informace, které Polybios o Kleomenovi sděluje jsou útržkovité a málo detailní, neboť v centru jeho zájmu nestojí osobnost tohoto panovníka, ale politická a vojenská situace v Řecku.
- Polybios sice vykresluje sám sebe jako objektivního historika, ale sám měl velmi blízko k lidem, kteří s Kleomenem vedli válku. Právě díky tomu, že mezi Polybiem a Kleomenem neexistoval významný časový odstup, je Polybiovo hodnocení velmi ovlivněno.

Pokusili jste se vytvořit ucelený obraz Kleoména III. v rámci dialogu s druhou skupinou? Debatujte nyní o těchto otázkách:

- 1) Dokážeme v tomto případě vytvořit objektivní obraz Kleoména III., vzhledem ke skutečnosti, že se nám dochovaly pouze dva prameny? Máme se o to snažit?
- 2) Usnadnilo by automaticky větší množství pramenů historikům jejich práci? Nebo by se mohlo naopak objevit více rozporů?
- 3) Znáte jiné příklady z historie, k nimž máme k dispozici rozporné prameny? Jak se takové situace zpravidla řeší?
- 4) Zamyslete se nad tímto případem a nad dnešní dobou. Mohou nám média prezentovat jednu událost či jednu osobnost podobně rozporně? Jak si pak volíme důvěryhodný zdroj informací?

Pracovní list skupina B-1:

Doplňte na základě předložených pramenů:

Kleomenés III. byl Spartským králem v letech 235–222 př.n.l., který proslul svými *reformními snahami/agresivní politikou*. Usiloval o *obnovu/odstranění* starobylých Lykúrgových zákonů, které v minulosti formovaly spartskou společnost. Historiky je hodnocen jako *tyran/uměřený panovník*, který byl motivován *vznešenými ideály/ziskuchtivostí*.

Pramen: Kleomenés v Polybiových dějinách

Polybiovy Dějiny jsou jedním z nejdůležitějších pramenů pro studium helénistického Řecka a Panských válek. Polybios samotný se narodil na začátku druhého století př.n.l. v Megalopoli a pro jeho dílo je typický kritický přístup k pramenům a zdrojům informací. Rád polemizuje se staršími historiky a usiluje o vědecktější přístup ke zkoumání historie. Sám považuje za nezbytné věnovat se tzv. Kleomenově válce, která se dotkla také jeho rodné obce. Kleoménovi se sice nevěnuje systematicky, ale jde o jeden z pouhých dvou pramenů, které máme k dispozici. Vybrané pasáže vám pomohou zrekonstruovat obraz tohoto panovníka.

Kleomenův nástup k moci (jedna z prvních zmínek o Kleoménovi):

„Válka však již nějakou dobu trvala a Kleomenés odstranil starobylou ústavu, přeměnil zákonné království na tyranidu a vedl válku rázně a směle.“ Polybios, kniha II. 47,3 (str.143)

Průběh války:

„Kleomenés, jeho výše uvedené úspěchy naháněly strach, kráčel potom od jednoho města k druhému. Některá získal po dobrém, jiná hrozbami.“ Polybios, kniha II. 52, 1 (str. 147)

Kleomenovy cíle:

„Když se Kleomenés dozvěděl, že Achajové uzavřeli dohodu s Antigonem, vytáhl ze Sikyónu, utábořil se u Isthmu a opevnil území mezi Akrokorintem a pohořím Oneion valem a příkopem, protože již pevně doufal, že ovládne celý Peloponnésos.“ Polybios, kniha II. 52, 5 (str. 147)

Kleomenova reakce na výzvu k ukončení bojů a ztrátu finanční podpory:

„V tomto výkladu totiž tvrdí, že asi deset dní před bitvou se ke Kleoménovi dostavil posel od Ptolemaia se sdělením, že mu odmítá poskytovat peníze a že ho vybízí, aby s Antigonem uzavřel mír. Když to Kleomenés uslyšel, rozhodl se prý dát co nejrychleji všechno v sázku, dříve, než se o tomto sdělení dozvedí jeho vojáci, protože neměl žádnou naději, že by mohl zaplatit jejich žold z vlastní prostředků.“ Polybios, kniha II. 63,2 (str. 157)

Osud Spartského zřízení po Kleomenově porážce:

„Antigonos ovládl prvním útokem Spartu a zachoval se k Lakedaimoňanům zcela velkomyslně a laskavě. Když obnovil jejich starobylou ústavu, vypravil se za několik dní s vojskem z města, jelikož dostal zprávu, že Ilyrové vtrhli do Makedonie a pustoší krajinu.“ Polybios, kniha II. 70,1 (str. 162)

Pracovní list skupina B-2:

Lišily se výsledné obrazy Kleomena III. mezi skupinami? Zkuste případné rozpory vyřešit společnou prací s prameny. Využijte také tyto dodatečné informace, které se týkají pramene druhé skupiny (Plútarchos) a jeho slabých stránek. Sdělte si je v rámci dialogu. Pouvažujte také o silných stránkách svého pramene (Polybios).

Problémy s Plútarchovým textem:

- Hlavním cílem Plútarchových životopisů je morální apel na čtenáře. V činech a povaze historických osobností máme hledat ponaučení a model. Plutarchos je sice důležitým pramenem pro poznání řady historických osobností, ale je pravděpodobné, že fakta se často podřizovala estetickému a výchovnému cíli.
- Sám Plutarchos na jiných místech životopisu upozorňuje, že některými historiky je Kleomenés III. hodnocen jako tyran a násilník. Je možné, že myslí právě Polybia, kterého přímo nejmenuje.
- Naopak Polybios obšírně kritizuje a napadá staršího historika Fýlarcha – autora, kterého Plútarchos uvádí jako svůj zdroj.

Pokusili jste se vytvořit ucelený obraz Kleoména III. v rámci dialogu s druhou skupinou? Debatujte nyní o těchto otázkách:

- 1) Dokážeme v tomto případě vytvořit objektivní obraz Kleoména III., vzhledem ke skutečnosti, že se nám dochovaly pouze dva prameny? Máme se o to snažit?
- 2) Usnadnilo by automaticky větší množství pramenů historikům jejich práci? Nebo by se mohlo naopak objevit více rozporů?
- 3) Znáte jiné příklady z historie, k nimž máme k dispozici rozporné prameny? Jak se takové situace zpravidla řeší?
- 4) Zamyslete se nad tímto případem a nad dnešní dobou. Mohou nám média prezentovat jednu událost či jednu osobnost podobně rozporně? Jak si pak volíme důvěryhodný zdroj informací?